

På grund av vad sålunda anförts får riksdagen anhålla, att Eders Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, vilka åtgärder, som kunna finnas lämpliga för att å jordegendom, inköpt på spekulation för skogsavverkning och styckning, hämma, förutom förekommande skogsskövling, vanhävd av jordbruk och byggnader ävensom förhindra dylik egendoms planlösa styckning och delarnas försäljning till oskäligt uppdrivna pris, samt att Eders Kungl. Maj:t täcktes förelägga riksdagen de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 31 maj 1916.

Med undersåtlig vördnad.

Nr 178.

Godkänd av första kammaren den 31 maj 1916.

Godkänd av andra kammaren den 31 maj 1916.

Riksdagens skrivelse till Konungen angående åtgärder till förhindrande att entreprenörer vid uppförande av statens byggnader undandraga sig att erlägga betalning för arbetskraft och materialier.

(Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 12.)

(Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtanden nr 7 o. 14.)

Till Konungen.

Uti inom riksdagens båda kamrar väckta likalydande motioner hava framställningar gjorts i syfte, att åtgärder måtte vidtagas till förhindrande av att entreprenörer vid uppförande av byggnader för statens, landstingens och kommunernas räkning skola kunna undandraga sig att erlägga betalning till dem, som leverera arbetskraft och materialier åt byggnadsföretaget.

Motionärerna hava framhållit, hurusom de missförhållanden, som i motionerna avsåges, berörde lika mycket statens och kommunernas byggnadsföretag som de privata byggnadsföretagen; och hava motionärerna anfört flera exempel på fall, där dylika missförhållanden förekommit vid byggnadsarbeten, som utförts för statens räkning. För vinnande av motionärernas syfte hava dessa ifrågasatt, att det hittills brukliga systemet att antaga det lägsta entreprenadanbudet, blott vederhäftig borgen prestades för byggnadsarbetets utförande, måtte ändras därhän, att borgensförbindelsen även omfattade betalningsskyldighet till leverantörerna; och borde, för att minska svårigheten att erhålla så omfattande borgensförbindelser, den nu i allmänhet förekommande s. k. generalentreprenaden utbytas mot entreprenader för varje särskilt slag av leverans.

Över ifrågavarande motioner hava i den ordning 46 § riksdagsordningen föreskriver, yttranden avgivits av arméns kasärnbyggnadsnämnd, kungl. generalpoststyrelsen, kungl. telegrafstyrelsen, kungl. överintendentsämbetet och kungl. tekniska högskolans styrelse samt av de sakkunnige för verkställande av utredning och avgivande av förslag med avseende å de mindre bemedlade klassernas bostadsförhållanden. Därjämte hava riksdagens vederbörande utskott på gjord framställning fått mottaga yttranden från Svenska murareförbundet och Svenska träarbetareförbundet. Samtliga dessa yttranden äro som bilagor vidfogade riksdagens vederbörande utskotts utlåtanden.

Flertalet av de sålunda hörda har vitsordat förekomsten av de i motionerna avsedda missförhållanden och tillstyrkt vidtagande av utav motionärerna föreslagna åtgärder till desammas avhjälpande. Telegrafstyrelsen har dock i sitt avgivna utlåtande för sin del framhållit, att motionärernas förslag icke syntes anvisa någon lämplig utväg för avhjälpandet av de anmärkta missförhållandena, samt förmenat, att ett steg i rätt riktning vore, om myndigheterna lämnades större frihet vid val bland anbudsgivare än enligt nu gällande leveransförordning. Vederbörande myndigheter borde således äga befogenhet att antaga endast sådan arbetsgivare, som vore känd för vederhäftighet och pålitlighet och erbjöde full trygghet för entreprenadens avtalsenliga utförande; och torde av en dylik anbudsgivare kunna förväntas, att han fullgjorde sina förpliktelser mot såväl arbetare som leverantörer.

Att högst betydande missförhållanden råda inom byggnadsverksamheten i fråga om entreprenörernas ställning till leverantörer och arbetare,

samt att detta gäller även vid allmänna byggnaders uppförande, framgår av motionerna och de inkomna yttrandena och har även på annat sätt blivit för riksdagen upplyst. Riksdagen har sig bekant, att under uppförande av ej mindre än ett fyrtiotal under de senare åren tillkomna allmänna byggnader byggmästaren gjort konkurs eller kommit på obestånd, och i så gott som samtliga dessa fall torde flera eller färre leverantörer och i åtminstone några fall även arbetare gjort förluster, vilka sammanlagt lära uppgå till flera miljoner kronor. En del leverantörer, oftast de som haft de största leveranserna, äro vanligen byggmästarens borgensmän och få vid hans fallissemang övertaga bygget. De övriga leverantörerna, särskilt mindre hantverkare och dylika, vilka ej stå i samma förhållande till entreprenören, och som måhända ansett leverans till en det allmännas byggnad vara en trygg affär, komma i sådant fall att stå utan varje möjlighet att utfå sin fordran. Staten eller kommunen får visserligen sitt arbete utfört för överenskommet pris, men de enskilda bliva ej sällan ruinerade på grund av byggmästarens iråkade obestånd.

Givetvis möta mycket stora svårigheter vid försök att råda bot på i motionerna påtalade missförhållanden. Frågan i hela dess vidd torde erhålla sin lösning vad beträffar såväl allmänna som enskilda byggnader först genom en förändrad lagstiftning; och är frågan ur denna synpunkt, såvitt den äger samband med byggnadsborgenärsers rättsliga ställning i allmänhet, för närvarande föremål för utredning av omförmälde inom civildepartementet tillkallade sakkunnige med avseende å de mindre bemedlade klassernas bostadsförhållanden.

I motionerna åsyftas emellertid ej närmast lagstiftningsåtgärder, vilka i en så invecklad handelsrättslig fråga som den förevarande torde kräva lång tids förberedande arbete, utan främst vidtagande av sådana åtgärder från det allmännas sida, som förhindra åtminstone de mest uppenbara, nu förefintliga missförhållanden.

Vad angår byggnadsföretag för statens räkning — vilka byggnadsföretag synas vara de enda, som lämpligen böra avses uti en framställning i ifrågavarande hänseende från riksdagens sida — skulle motionernas syfte i avsevärd mån kunna vinnas genom att de frågor, som i motionerna åsyftas, komma under omprövning i samband med nu pågående revision av gällande förordning angående statens upphandlings- och entreprenadväsende. I denna förordning torde nämligen bland annat effektivare bestämmelser vara erforderliga rörande genom föregående verksamhet vunnen yrkeskompetens hos byggnadsentreprenören såväl som rörande dennes ekonomiska vederhäftighet att fullgöra sina förbindelser icke blott gent emot

staten utan ock mot vederbörande underentreprenörer, leverantörer och arbetare.

Bland de utvägar, som uti ifrågavarande hänseende stå till buds, må vidare framhållas den av motionärerna anvisade att uppdelas förekommande entreprenader å byggen i underentreprenader, varigenom den byggande myndigheten skulle tråda i direkt affärsberöring med ett större antal leverantörer. Skedde denna uppdelning i största möjliga utsträckning, skulle byggnadsentreprenaden i nuvarande mening försvinna och det allmänna självtt bliva byggmästare. Härigenom skulle möjligen kostnaderna för arbetsledning stegras och måhända även svårigheter i flera hänseenden infinna sig, men fördelarna vid mellanhändernas undanskjutande torde å andra sidan bliva betydande, säkerligen även i ekonomiskt avseende. Vid mindre byggnadsföretag torde, i de fall då statens egna tjänstemän ej kunna övervaka och leda arbetet, det dock måhända alltjämt vara lämpligast, att överenskommelse träffas med en person, som själv ombesörjer allt arbete och anskaffar alla materialier.

En annan åtgärd, som kunde ifrågasättas att vidtaga och som även av motionärerna framhållits, vore, att bestämmelser fastställdes i syfte att borgensförbindelserna för arbetets fullgörande, ifall dylika även för framtiden skola förekomma, jämväl omfattade betalningsskyldighet till leverantörerna och arbetarna. Likaledes torde ett mera tillfredsställande ordnande av förskottslikvider vara en utväg att kunna bereda leverantörer m. fl. större trygghet mot förluster på uppkomna tillgodohavanden.

Riksdagen är icke i tillfälle att ingå på ett närmare bedömande av de särskilda förslag, som vid ärendets behandling inom riksdagen framkommit till förebyggande av påvisade missförhållandens upprepande. Dessa förslag eller andra lämpliga utvägar böra vid en blivande utredning sakkunnigt prövas, liksom även nödig hänsyn tagas till att föreslagna åtgärder icke föranleda oskäligen ökning i statens byggnadskostnader. Beredes större trygghet för leverantörer av byggnadsmateriel och arbetskraft att härför i varje fall utfå full betalning, behöva dessa icke räkna med förlustrisker, och byggnadskostnaderna skulle därigenom måhända snarare kunna nedbringas än behöva ökas.

Utredning i denna angelägenhet synes riksdagen snarast möjligt böra företagas och föranleda till skyndsamma åtgärder i ovan antydd riktning. Det kan nämligen, enligt riksdagens mening, icke anses staten värdigt, att leverantörer m. fl. vid uppförande av byggnader för statens räkning gång efter annan göra mer eller mindre betydande förluster till följd av

entreprenörers betalningsinställelser, utan att staten vidtager några åtgärder till förekommande av sådant.

För den händelse det skulle visa sig, att frågan om förändrad lagstiftning på förevarande område icke bliver i sin helhet föremål för utredning och förslag från omförmälde sakkunnige med avseende å de mindre bemedlade klassernas bostadsförhållanden, bör enligt riksdagens mening detta spörsmål snarligen anförtras åt särskild utredning.

I den mån staten vidtager åtgärder att förhindra angivna missförhållanden inom sin byggnadsverksamhet, är det jämväl att förvänta, att lands- ting och kommuner ävensom enskilda genom föredömetts makt skola på- verkas att söka förekomma liknande oegentligheter.

På grund av vad sålunda anförts får riksdagen anhålla, det Eders Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning om åtgärder till förhindrande av att entreprenörer vid uppförandet av byggnader för statens räkning undandraga sig att erlægga betalning till dem, som leverera arbetskraft och materialier till byggnadsföretagen, samt därefter vidtaga de åtgärder, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 31 maj 1916.

Med undersåtlig vörtnad.
